

4.4.2019

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Pitäjänmäen asemanseudun asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

HEL 2016-009018 T 10 03 03

Helsingin kaupunkiympäristön toimialan asemakaavoituspalvelut on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Pitäjänmäen asemanseudun asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta perustehtävänsä mukaisesti kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta.

Asemakaavan muutos koskee Pitäjänmäen asemapuistoa vanhoine rakennuksineen ja radan pohjoispuolen rakentamatonta aluetta aseman jalankulkusillan kohdalta Espoon rajalle saakka. Myös Pitäjänmäentien katualue Espoon rajan ja Pitäjänmäentien ylittävän rautatiesillan välillä kuuluu suunnittelualueeseen.

Kaavahankkeessa Pitäjänmäen kulttuurihistoriallisesti arvokas asemapuisto vanhoine rakennuksineen esitetään suojeltavaksi. Asemapuiston länsipuolella sijaitsevan radan jalankulkusillan kohdalle suunnitellaan aukiota. Jalankulkusillan länsipuolelle Pitäjänmäentien varteen ja radan pohjoispuolelle suunnitellaan 4–8-kerroksisia asuinkerrostaloja ja liiketiloja (viitesuunnitelmassa kerroskorkeudet 5–9 krs). Tällä hetkellä alue on rakentamatonta puistoaluetta, jonka läpi kulkee kevyen liikenteen reittejä. Korkein kalliokohta, johon jalankulku- ja pyöräilyreitit nimeltä Ylityspolku suuntautuu pohjoisesta Pitäjänmäentien yli, on tarkoitus säilyttää rakentamattomana.

Pitäjänmäen asema-alueeseen liittyvien kaava- ja kehityshankkeiden taustamateriaaliksi on laadittu julkaisu Pitäjänmäen asema – Ympäristöhistoriallinen selvitys ja kehittämistavoitteet (Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy/Niina Alapeteri, Matti Liski. Kaupunkiympäristön julkaisuja 2018:17). Vaikka em. selvitys käsittelee pääasiassa asema-aluetta, on myös ympäristön historiaa ja kulttuuriarvoja tuotu esille. Pitäjänmäen asema kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY) ja asema on myös valtakunnallisesti merkittävistä asema-alueista solmitun rautatiesopimuksen tarkoittama kohde.

Museovirasto on lausunnossaan (21.3.2019) tuonut esiin suunnittelualueen kulttuuriympäristön keskeisiä huomioita otettavia arvoja ja painottanut etenkin, että asemapuiston rakennusten rakennuskohtaisten suojelutavoitteiden määrittely vaatii vielä selvittämistä kaavaprosessin ai-

4.4.2019

kana. Museovirasto on myös lausunnossaan kirjannut alustavia suojelutavoitteita pohjautuen aiempiin Pitäjänmäen asemapuiston rakennuskantaa koskeviin lausuntoihinsa. Lisäksi Museovirasto toteaa, että edellä mainittu Pitäjänmäen asemanseudun ympäristöhistoriallinen selvitys antaa hyvät lähtötiedot ympäristön ominaispiirteistä sekä maisemallisista kehittämistavoitteista. Kaupunginmuseolla ei ole tältä osin mitään lisättävää Museoviraston lausuntoon.

Kaupunginmuseon näkemyksen mukaan arkeologisen kulttuuriperinnön näkökulmasta on kaavatyön yhteydessä syytä huomioida Suuren rantatien linjaus. Kyseessä on Hämeen härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys, joka yhdisti Turun ja Viipurin. Tien merkittävydestä kertoo se, että linjaus säilyneiltä osiltaan kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY).

Pääkaupunkiseudulla pohjoisempi linjaus kulki Espoon Bembölestä Helsingin pitäjän kirkolle ja sieltä Tikkurilan kautta Hakkilaan. Helsingin kaupungin perustamisen (v. 1550) johdosta 1550-luvulla tai sen jälkeen muotoutui eteläisempi linjaus Huopalahden kautta Helsingin Vanhaan kaupunkiin. Kyseessä on siis uuden ajan alun tielinjaus. Suuren rantatien linjaus tuodaan esille myös edellä mainitussa Pitäjänmäen asemanseudun ympäristöhistoriallisessa selvityksessä.

Historiallisten karttojen perusteella Suuren rantatien linjaus on kulkenut luode-kaakko-suuntaisesti Pitäjänmäentien ja Konalantien risteyksen kohdalta aseman länsipuolella sijaitsevan nykyään rakentamattoman puistoalueen läpi kallioita kiertäen nykyisen asemapuiston lounaisosaan. Tielinja vaikuttaa säilyneen käytössä paikallisena tienä ja myöhemmin kevyen liikenteen väylänä nykyään rakentamattomalla alueella. Osa vanhasta tielinjasta on jäänyt pois käytöstä 2000-luvulla.

Historiallisten teiden tutkimustilanne on Helsingin alueella puutteellinen ja tämän johdosta kyseinen historiallinen tielinja ei ole Museoviraston ylläpitämässä muinaisjäännösrekisterissä eikä sitä ole huomioitu aiemmassa asemakaavassa.

Uuden aluesuunnitelman luonnoksen perusteella tielinja on jäämässä jalankulkusillan länsipuolelle suunnitellun asuin- ja liikerakentamisen alle. Suuren rantatien linjauksen tarkka paikantaminen ja säilyneisyyden arviointi vaatii kuitenkin lisätutkimuksia. Linjauksen tarkkuusinventointi alueella ja kaivaustutkimus lisäisivät tietoa historiallisen tielinjan säilyneisyydestä. On mahdollista, että Suuren rantatien rakenteita on säilyneenä maastossa, sillä alueella ei ole ollut voimakasta maankäyttöä.

Museoviraston määritelmän mukaan käytössä olevat uuden ajan alun historialliset tiet ja niiden jäännökset ovat statukseltaan muita kulttuuri-

4.4.2019

perintökohteita. Alueella tehdyn tarkkuusinventoinnin ja tielinjan paikantamisen pohjalta säilyneen tielinjan osalta voidaan menetellä seuraavasti:

Ennen kaavan vahvistamista Suuren rantatien linjauksella tehdään riittävät arkeologiset tutkimukset ja tutkimuksen raportointi. Asemakaavaan ei tule merkintää tielinjasta. Tieto tutkimusten suorittamisesta merkitään kaavan selostusosaan. Tällöin Suuren rantatien linjaus ei estä rakentamista alueella.

Toinen vaihtoehto tielinjauksen säilyneisyydestä tehdyn esiselvityksen jälkeen on, että säilyneen tielinjan kohdalla käytetään esimerkiksi kaavamerkintää ja -määräystä:

Kaavamerkintä: s/historiallinen tielinja.

Kaavamääräys: Muu kulttuuriperintökohde (historiallinen tielinja). Rakentamisen alle jäävä osa kulttuuriperintökohdetta. Ennen rakennustöiden aloittamista tulee suorittaa historiallisen tielinjan riittävät arkeologiset tutkimukset, dokumentointi ja raportointi.

Kaavatyön edetessä on siis neuvoteltava museoviranomaisten kanssa Suuren rantatien linjaukseen kohdistuvista selvitys- ja tutkimustoimista kaavamuutosalueella. Alueella sijaitsevien historiallisten kerrosten poistaminen on sallittua vain riittävien arkeologisten tutkimusten ja dokumentoinnin jälkeen.

Kaupunginmuseolla ei ole Pitäjänmäen asemanseudun asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta muuta huomautettavaa.

Lisätiedot

Petteri Kummala, tutkija, puhelin: 310 36940
petteri.kummala(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö